

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BavarBaran.ir

موسسه «باور باران»

فعال در عرصه‌های علمی پژوهشی و فرهنگی

موضوع مقاله:

اعجاز علمی نهج البلاغه، خطبه ۱۵۵ (شگفتی‌های خفاش)

تهیه کننده: بخش اعجاز علمی قرآن

آقای علی نژاد

تاریخ تهیه: ۹۴/۷/۱۶

شماره نسخه: ۱

در حدود ۱۴۰۰ سال پیش، زمانی که دنیا در فقر شدید علمی بسر می برد، حضرت علی علیه السلام در خطبه ای از خطبه های حکیمانه خود پرده از رازی از راز های افرینش برمیدارد.

حضرت در خطبه ای که در نهج البلاغه، به عنوان خطبه ۱۵۵ از آن یاد میشود میفرماید:

... روشنی روز که همه چیز را می‌گشاید، چشمانشان را میبندد و تاریکی شب که همه چیز را به خواب فرو میبرد، چشمان آنها را باز میکند... پس خفاش در روز پلک ها را بر سیاهی دیده ها اندازد و شب را، چونان چراغی برمیزیند، که در پرتو تاریکی آن، روزی خود را جستجو و سیاهی شب، دیده های او را نمیبندد و بخاطر تاریکی زیاد، از حرکت و تلاش باز نمی ماند ...

امام علی (ع) در روزگار جهل اعراب، در حالی چنین توصیفی از سیستم بینایی خفاش بیان کرد که بعد از سال ها اولین بار در سال ۱۷۹۳ میلادی، یک دانشمند ایتالیایی به نام «لازاروسپالانزانی»، با تحقیقات روی خفاش ها، به توانایی بالای آنها در یافتن شکار در تاریکی مطلق، پی برد. (۱)

خُفاش یا **شَب‌کُور** یا **کورشاپرک**-یا **شب‌پرک** پستانداری از راسته خفاش‌سانان (Chiroptera) و تنها پستانداری که بال دارد و می‌تواند پرواز کند. کایراپترا از واژه یونانی χείρ به معنی «دست» و πτερόν به معنی بال گرفته شده‌است. دستان این پرنده به صورت شبکه‌ای به هم وصل است و به صورت یک بال در آمده‌است و به آن‌ها این امکان را می‌دهد تا تنها پستانداری باشند که واقعاً پرواز می‌کند دیگر پستانداران مانند پوست پر یا برخی گونه‌های سنجاب تنها در مسافت‌های کوتاه در هوا سُر می‌خورند اما توان پرواز از جایی به جای دیگر را ندارند.

خفاش از راسته بال‌دستان و دارای پنج انگشت است. بال‌های خفاش با بال‌های پرندگان متفاوت است و به گونه دیگری ساخته شده، اما در عوض پوست، بال‌های خفاش جنسی شبیه چرم دارد و دارای خاصیت ارتجاعی است که باعث می‌شود بال‌هایش در طول استخوانهایی که دست‌ها و انگشتان خفاش را حرکت می‌دهند کشیده شود. بال زدن خفاش مانند پرندگان نیست که بال‌ها را به تمامی بالا و پایین می‌برند، آن‌ها در مقابل، انگشتانشان را به طور کامل باز می‌کنند، انگشتان آن‌ها بسیار بلند است و با پوستی نازک پوشیده شده‌است. (۲) و (۳)

خطبه کامل ۱۵۵ نهج البلاغه:

(یذکر فیها بدیع خلقه الخفاش)

((حمد الله و تنزیهه))

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْحَسَرَ الْأَوْصَافُ عَنْ كُنْهِ مَعْرِفَتِهِ وَ رَدَعَتْ عَظَمَتُهُ الْعُقُولَ فَلَمْ تَجِدْ مَسَاغًا إِلَى بُلُوغِ غَايَةِ مَلَكُوتِهِ هُوَ اللَّهُ الْحَقُّ الْمُبِينُ أَحَقُّ وَ أْبِينُ مِمَّا تَرَى الْعُيُونُ لَمْ تَبْلُغْهُ الْعُقُولُ بِتَحْدِيدٍ فَيَكُونُ مُشَبَّهًا وَ لَمْ تَفْعَ عَلَيْهِ الْأَوْهَامُ بِتَقْدِيرٍ فَيَكُونُ مُمَثَّلًا خَلَقَ الْخُلُقَ عَلَى غَيْرِ تَمَثِيلٍ وَ لَا مَشُورَةَ مُشِيرٍ وَ لَا مَعُونَةَ مَعِينٍ فَتَمَّ خَلْقُهُ بِأَمْرِهِ وَ أَدْعَى لِبَطَاعَتِهِ فَأَجَابَ وَ لَمْ يُدَافِعْ وَ أَنْقَادَ وَ لَمْ يُنَازِعْ.

((خلق الخفاش))

وَ مِنْ لَطَائِفِ صُنْعَتِهِ وَ عَجَائِبِ خَلْقَتِهِ مَا أَرَانَا مِنْ غَوَامِضِ الْحِكْمَةِ فِي هَذِهِ الْخَفَافِيشِ الَّتِي يَقْبِضُهَا الضِّيَاءُ الْبَاسِطُ لِكُلِّ شَيْءٍ وَ يَبْسُطُهَا الظَّلَامُ الْقَابِضُ لِكُلِّ حَيٍّ وَ كَيْفَ عَشِيَّتْ أَعْيُنُهَا عَنْ أَنْ تَسْتَمِدَّ مِنَ الشَّمْسِ الْمُضِيئَةِ نُورًا تَهْتَدِي

بِهِ فِي مَذَاهِبِهَا وَ تَتَّصِلُ بِعَلَانِيَةٍ بُرْهَانَ الشَّمْسِ إِلَى مَعَارِفِهَا وَ رَدَعَهَا بِتَلَاؤِ ضِيَائِهَا عَنِ الْمُضِيِّ فِي سُبْحَاتِ إِشْرَاقِهَا وَ أَكْنَهَا فِي مَكَامِنِهَا عَنِ الذَّهَابِ فِي بُلُجِ انْتِلَاقِهَا فَهِيَ مُسْتَدَلَّةُ الْجُفُونِ بِالنَّهَارِ عَلَى حِدَاقِهَا وَ جَاعِلَةُ اللَّيْلِ سِرَاجًا تَسْتَدِلُّ بِهِ فِي التِّمَاسِ أَرْزَاقِهَا فَلَا يَرُدُّ أَبْصَارَهَا إِسْدَافُ ظُلْمَتِهِ وَ لَا تَمْتَنِعُ مِنَ الْمُضِيِّ فِيهِ لِعَسَقِ دُجْنَتِهِ فَإِذَا أَلْقَتِ الشَّمْسُ قِنَاعَهَا وَ بَدَتْ أَوْضَاحُ نَهَارِهَا وَ دَخَلَ مِنْ إِشْرَاقِ نُورِهَا عَلَى الضَّبَابِ فِي وَجَارِهَا أَطْبَقَتِ الْأَجْفَانَ عَلَى مَاقِيهَا وَ تَبَلَّغَتْ بِمَا اِكْتَسَبَتْهُ مِنَ الْمَعَاشِ فِي ظُلْمِ لَيْالِيهَا فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ اللَّيْلَ لَهَا نَهَارًا وَ مَعَاشًا وَ النَّهَارَ سَكْنًا وَ قَرَارًا وَ جَعَلَ لَهَا أَجْنِحَةً مِنْ لَحْمِهَا تَعْرُجُ بِهَا عِنْدَ الْحَاجَةِ إِلَى الطَّيْرَانِ كَأَنَّهَا شَطَايَا الْأَذَانِ غَيْرَ ذَوَاتِ رِيَشٍ وَ لَا قَصَبٍ إِلَّا أَنْكَ تَرَى مَوَاضِعَ الْعُرُوقِ بَيْنَهُ أَعْلَامًا لَهَا جَنَاحَانِ لَمَّا يَرِقَّا فَيَنْشَقَّا وَ لَمْ يَعْظُمَا فَيَثْقُلَا تَطِيرُ وَ وَكْدُهَا لَاصِقٌ بِهَا لَاجئٌ إِلَيْهَا يَقَعُ إِذَا وَقَعَتْ وَ يَرْتَفِعُ إِذَا ارْتَفَعَتْ لَا يُفَارِقُهَا حَتَّى تَشْتَدَّ أَرْكَانُهُ وَ يَحْمِلُهُ لِلنُّهُوضِ جَنَاحُهُ وَ يَعْرِفُ مَذَاهِبَ عَيْشِهِ وَ مَصَالِحَ نَفْسِهِ فَسُبْحَانَ الْبَارِي لِكُلِّ شَيْءٍ عَلَى غَيْرِ مِثَالٍ خَلَأَ مِنْ غَيْرِهِ.

وصف پروردگار

ستایش خداوندی را سزاست که تمامی صفتها از بیان حقیقت ذاتش درمانده، و بزرگی او عقلها را طرد کرده است، چنانکه راهی برای رسیدن به نهایت ملکوتش نیابد، او خدای حق و آشکار، سزاوارتر و آشکارتر از آن است که دیده ها می نگرند، عقلها نمی توانند برای او حدی تعیین نمایند، تا همانندی داشته باشد، و اندیشه ها و اوهام نمی توانند برای او اندازه ای مشخص کنند تا در شکل و صورتی پنداشته شود، پدیده ها را بی آنکه نمونه ای موجود باشد یا با مشاوری مشورت نماید، و یا از قدرتی کمک و مدد بگیرد، آفرید، پس با فرمان او خلقت آن به کمال رسید، و اطاعت پروردگار را پذیرفت و پاسخ مثبت داد و به خدمت شتافت، گردن به فرمان او نهاد و سرپیچی نکرد.

شگفتی های خفاش

از زیباییهای صنعت پروردگاری، و شگفتیهای آفرینش او، همان اسرار پیچیده حکمت در آفریدن خفاشان است، روشنی روز که همه چیز را می گشاید چشمانشان را می بندد، و تاریکی شب که هر چیز را به خواب فرو می برد، چشمان آنها را باز می کند، چگونه چشمان خفاش کم بین است که نتواند از نور آفتاب درخشنده روشنی گیرد؟ نوری که با آن راههای زندگی خود را بیابد، و در پرتو آشکار خورشید خود را به جاهایی رساند که می خواهد، و روشنی آفتاب خفاش را از رفتن در تراکم نورهای تابنده اش باز می دارد، و در خلوتگاههای تاریک پنهان می

سازد، که از حرکت در نور درخشان ناتوان است، پس خفاش در روز پلکها را بر سیاهی دیده ها اندازد، و شب را چونان چراغی برمی گزیند، که در پرتو تاریکی آن روزی خود را جستجو، و سیاهی شب دیده های او را نمی بندد، و به خاطر تاریکی زیاد، از حرکت و تلاش باز نمی ماند پس آنگاه که خورشید پرده از رخ بیفکند، و سپیده صبحگاهان بدمد، و لانه تنگ سوسمارها از روشنی آن روشن گردد، شب پره، پلکها برهم نهد، و بر آنچه در تاریکی شب به دست آورده قناعت کند. پس پاک و منزه است خدایی که شب را برای خفاشان چونان روز روشن و مایه به دست آوردن روزی قرار دارد، و روز را چونان شب تاریک مایه آرامش و استراحت آنها انتخاب فرمود، و بالهایی از گوشت برای پرواز آنها آفرید، تا به هنگام نیاز به پرواز از آن استفاده کنند، این بالها، چونان لاله های گوشند بی پر و رگهای اصلی، اما جای رگها و نشانه های آن را به خوبی مشاهده خواهی کرد. برای شب پره ها دو بال قرار داد، نه آنقدر نازک که درهم بشکند، و نه چندان محکم که سنگینی کند، پرواز می کنند در حالی که فرزندانشان به آنها چسبیده و به مادر پناه برده اند، اگر فرود آیند با مادر فرود می آیند، و اگر بالا روند با مادر اوج می گیرند، از مادرانشان جدا نمی شوند تا آن هنگام که اندام جوجه نیرومند و بالها قدرت پرواز کردن پیدا کند، و بداند که راه زندگی کردن کدام است؟ و مصالح خویش را بشناسد. پس پاک و منزه است پدیدآورنده هر چیزی که بدون هیچ الگویی باقیمانده از دیگری، همه چیز را آفرید.

نماتن تهیه شده در باور باران:

... روشنی روز که همه چیز را می گشاید، چشمانشان را می بندد و تاریکی شب که هر چیز را به خواب فرو می برد، چشمان آنها را باز می کند ... پس خفاش، در روز پلکها را بر سیاهی دیده ها اندازد و شب را چونان چراغی برمی گزیند، که در پرتو تاریکی آن، روزی خود را جستجو و سیاهی شب، دیده های او را نمی بندد و به خاطر تاریکی زیاد، از حرکت و تلاش باز نمی ماند.

خطبه ۱۵۵ بیچ البلاغه - در آفرینش خفاش

علی (ع) در روزگار جهل اعراب، در حالی چنین توصیفی از سیستم بینایی خفاش بیان کرده است که اولین بار در سال ۱۷۹۳ میلادی، یک دانشمند ایتالیایی به نام «لازاروسپالانزانی»، با تحقیقات روی خفاش ها، به توانایی بالای آنها در یافتن شکار در تاریکی مطلق، پی برد.

BavarBaran.com

BavarBaran.com

۶۷۳

محققان تهیه کننده نامتن:

خانم قائمی و آقای شریفی

کلید واژه: نهج البلاغه – علی (ع) – خطبه ۱۵۵ – شگفتیهای خفاش

منابع:

1. <http://oloom-natanz.blogfa.com/post-9.aspx>
2. <https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%AE%D9%81%D8%A7%D8%B4>
3. <http://lahzehnama.ir/fa/news/5744/%D8%AE%D9%81%D8%A7%D8%B4-%D9%87%D8%A7-%D8%B1%D8%A7-%D8%A8%DB%8C%D8%B4%D8%AA%D8%B1-%D8%A8%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C%D9%85>